

SINGER

Kap 3-5

JÄMLIKHET FÖR DJUR?

- Repetition: jämlikhet vilar på principen om lika hänsyn till lika intressen
- Om denna princip är giltig gäller den för alla varelser med intressen
- Icke-mänskliga djur har grundläggande moraliska intressen
- Att inte applicera denna princip på vår relation till icke-mänskliga djur är diskriminerande
- Den typen av diskriminering - artpartiskhet - är jämförbar med rasism

ETT ENKELT ARGUMENT

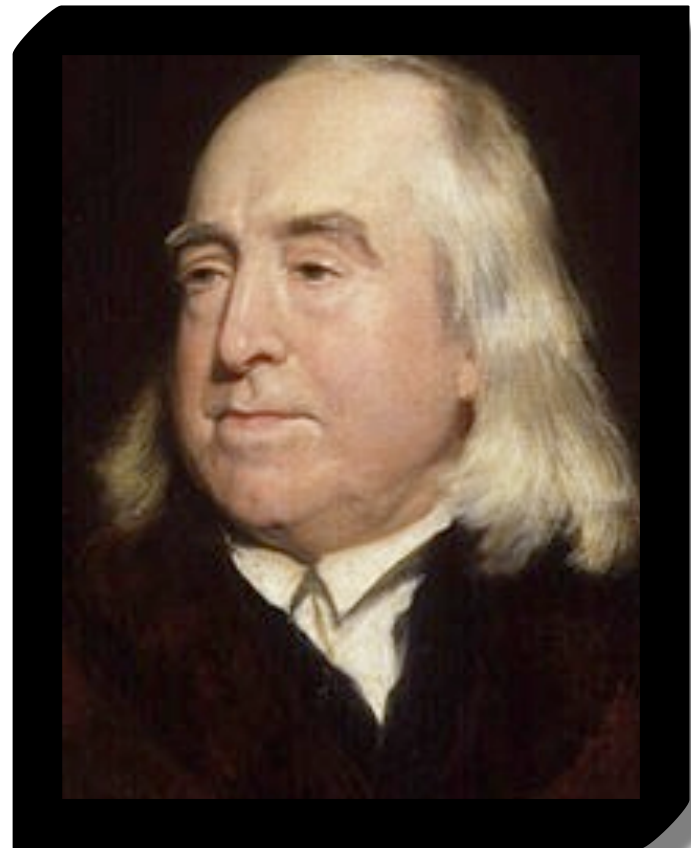
1. Grunden för lika hänsyn är förmågan att ha intressen
2. Andra kriterier (som rastillhörighet eller intelligens) är irrelevanta
3. Arttillhörighet är inte heller relevant (ett intresse är ett intresse oavsett vilken art som har detta)
4. Alltså bör vi visa lika hänsyn till alla oavsett art

Benthams argument

“frågan är inte, Kan de resonera? och inte heller, Kan de tala? utan, Kan de lida? Varför ska moralen inte skydda alla kännande varelser? ...Tiden kommer när mänskligheten ska utsträcka sin skyddande mantel till allt som andas”

- Jeremy Bentham, Introduction to the Principles of Morals and Legislation (1789)

MORALISK STÄLLNING

- Enligt Bentham och Singer är förmågan att kunna lida och kunna njuta (m a o att förnimma) moralens grundsten
- Utan detta intresse kan inga andra intressen finnas
- Eftersom en sten saknar denna förmåga så har den inga intressen alls (och vi kan inte handla orätt mot den)
- Förmågan att förnimma är den enda icke-godtyckliga gränsen för moralisk ställning (intelligens, rationalitet, art och ras är alla godtyckliga)
- Artpartiskhet = att fästa mindre vikt vid ett intresse enkom för att det finns hos en individ av en annan art än ens egen

MÄNNISKOR OCH DJUR

- Betyder uteslutandet av artpartiskhet att lidandet hos en människa är likställt med lidandet hos en gris? Ja och nej.
- Om lidandet är lika stort så bör samma hänsyn tas, MEN...
- Oftast kommer ett mänskligt lidande att vara starkare (p.g.a. förmågan att föreställa sig en framtid, rädsla, ångest, o.s.v.): park-kidnappsexperiment-exemplet

FORTSÄTTNING

- MEN, park-exemplet hur är det då med människor som saknar dessa förmågor (spädbarn och mentalt handikappade)?
- Enligt Singer tillhör de samma kategori som djur i denna fråga
- Konsekvenserna av detta återkommer vi till...

PRAKTISKA KONSEKVENSER

- Djur som mat: skillnad mellan lyxkonsumtion och överlevnad
- Ett relativt svagt intresse (en smakpreferens) står mot ett starkt intresse (djurens liv och välfärd)
- Särskilt starkt är argumentet för industriell djurproduktion (lyckliga kossor?)
- Djurexperiment: ny kunskap mot lidande (beroende på syftet)
- Andra exempel: pälshandel, jakt, cirkusar, rodeos, djurparker och handel med sällskapsdjur

INVÄNDNINGAR

- Hur vet vi att djuren känner smärta?
- Benjamin Franklin-invändningen
- Ömsesidighet
- **Skillnader mellan djur och människor**

SJÄLVMEDVETANDE?

- Ytliga och djupa skillnader
- Är självmedvetande förklaringen?
 - Nej, inte vad gäller grundläggande hänsyn, lika hänsyn för lika intressen
 - Och konsekvenser för icke-självmedvetna människor (experiment på handikappade, spädbarn till mat)...
 - 1) att andra av samma art har dessa egenskaper är irrelevant (jmf. IQ-testet); 2) speciella relationer knyter moral för hårt till känslor; 3) sluttande plan-argumentet

ATT DÖDA

- Vad är det som är fel med att döda en annan varelse?
- Gäller principen om lika hänsyn också här?
- Frågan är relevant för djuretiken, abortfrågan, eutanasi och miljöetik
- Finns det värdeskillnader mellan ett mänskligt liv, ett djurs liv, en växts liv?
- Doktrinen om människolivets helighet (ex. med barnet Andrew)

MÄNNISKOLIVETS HELIGHET?

- Vad är det att vara människa?
- Biologisk def. = medlem av homo sapiens
- Antropologisk def. = “tecken på mänsklighet”: självmedvetenhet
- Singer: person = en rationell och självmedveten varelse

ATT DÖDA EN PERSON

- “Det som gör det fel att vålla en varelse smärta eller döda den kan inte bero på varelsens arttillhörighet” (biologisk) människa = djur
- En person är en självmedveten varelse med en historia och en framtid
- En person har viljeattityder och önskningar mot framtiden
- Att döda en person är att också frustrera dessa preferenser och intentioner

OLIKA TEORIER GER OLIKA SVAR

- Klassiska utilitarismen: upplevelserna det enda värdefulla (indirekta skäl: dödsångest)
- Men: “hemligt mord för att maximera lyckan”?
- Men Hare’s distinktion mellan den “kritiska” och den “intuitiva” nivå... moraliska principer (t.ex. “döda inte”)

FORTSÄTTNING

- Preferens-utilitarismen: tillfredsställelsen av preferenser värdefullt (direkta skäl)
- Preferenser = det som föredras (jmf. eng. 'prefer')
- De flesta har en preferens för fortsatt existens, om de dödas frustreras denna
- MEN om det finns tillräckligt tungt vägande skäl kan det ändå vara rätt att döda en person...

FORTSÄTTNING

- Rättighetsteorier: liv ett absolut värde
- Rättigheter grundas vanligtvis i intressen; vilket enligt Michael Tooley är preferenser
- Det är fel att döda personer eftersom de har en rätt att leva som grundar sig i deras viljeattityd att leva
- Eftersom endast personer kan ha sådana viljeattityder så är det mer fel att döda personer än icke-personer (djur)

FORTSÄTTNING

- Kantianism: autonomin grundlägger människovärdet
- Autonomi = förmågan att välja, skapa och handla i enlighet med ens egna beslut
- Att döda en person är att kränka dennas autonomi (och endast personer är autonoma)

ATT DÖDA EN BLOTT MEDVETEN VARELSE

- Döden innebär slutet för välbehagliga upplevelser
- Vi bör alltså inte avbryta ett “behagligt liv”
- Men får en medveten varelse med ett behagligt liv det sämre om den dör?
- Om det är orätt av avbryta ett behagligt liv är det då rätt (och vår skyldighet) att skapa behagliga liv? Ja, men hur ska det förstås...?

TVÅ PERSPEKTIV

- Det existens-fokuserande: öka välbihaget hos de nu existerande
- Det totala: öka antalet varelser som lever behagliga liv
- Två intuitioner: 1. vi är inte skyldiga att föda så många lyckliga barn som möjligt, 2. vi är skyldiga att inte föda “olyckliga barn” (assymetrin)
- Bägge perspektiven kan förklara varför det är fel att döda en medvetet liv, men förbinder sig till olika konsekvenser därmed också

Hur ska vi då jämföra värdet av olika liv? En otillfredsställd Sokrates med en tillfredsställd gris, eller en tillfredsställd Homer och en tillfredsställd spindel-gris?

ATT DÖDA: DJUR

- Från en teoretisk till en praktisk diskussion
- Ett ställningstagande vad gäller att döda djur har konsekvenser för frågor om att döda människor
- En första fråga: är bara (och alla) människor personer?
- Finns det några djur som är rationella och självmedvetna varelser ett förflutet och en framtid?

EXMPEL PÅ SJÄLVMEDVETNA DJUR

- Santino samlar hö för att gömma stenar som han vid ett senare tillfälle kastar på besökare
- Planerar för framtiden
- Andra exempel från de stora aporna: språk med referenser till framtiden
- En medvetenhet om sig själva och andra som existerande över tid

FURUVIK

Santino planerade attack på zoo-gäster

Publicerat: torsdag 10 maj kl 03:10, Nyheter P4 Gävleborg

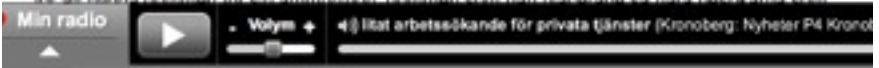
Schimpanshannen Santino samlar gömma besökarna i Furuviksparken. Foto: Anders Wiklund/Scenpix.

Schimpansen Santino i Furuviksparken blev en världssensation för några år sedan, när en studie visade att han samlade stenar för att kasta på besökare. Enligt ny forskning är Santino betydligt mer sofistikerad och uppfinningsrik än vad man först trodde.

«|| "Intressanta implikationer för hur tänkandet fungerar" »

– Kärnan i det han gjorde som gör det så spännande är att han kom på en innovation för att kunna lura människor i framtiden, säger Mathias Osvath, kognitionsforskare vid Lunds universitet.

När besökarna lämnat schimpanshågen kunde forskarna se hur Santino gick och samlade hö för att bygga en bädd för sin ammunition, på ett sätt som han planerade så nära besökarna som möjligt.

LUNDS UNIVERSITET
Humanistiska och teologiska fakulteterna

ATT DÖDA ICKE-MÄNSKLIGA PERSONER

- Doktrinen om person-livets helighet måste gälla även för icke-mänskliga personer
- Det tycks alltså värre att döda en schimpans än en mentalt handikappad människa
- Vilka djur som exakt faller under person-begreppet är oklart (-->försiktighetsprincip)

ATT DÖDA ANDRA DJUR

- Klassisk utilitaristiska argument tillämpbara +
- Indirekta skäl: plågsam död, effekter på efterlevande
- Skillnader i synsätt:
 - Existens-fokuserande: varje dödande av välbehagligt liv fel
 - Totala: dödande fel bara om det totala välbehaget minskar

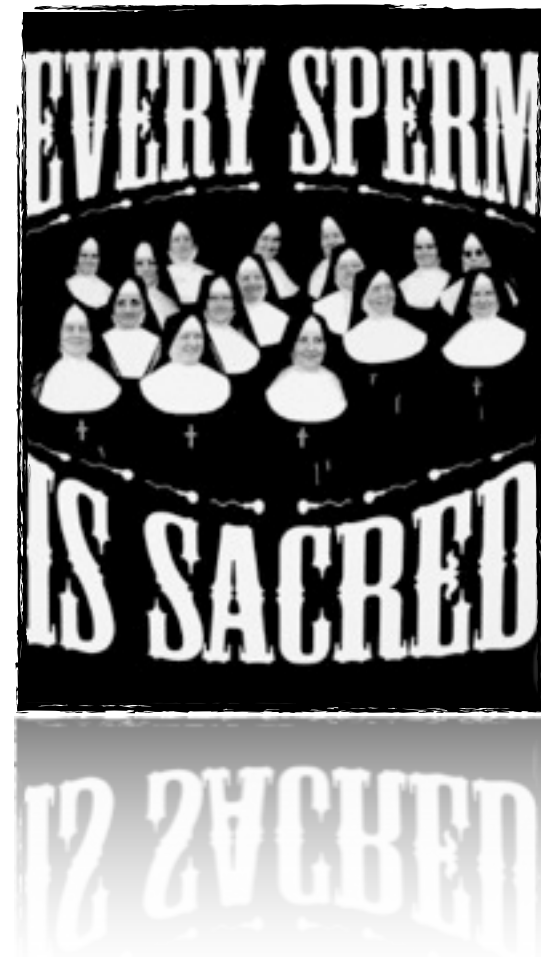
UTBYTBARHETSARGUMENTET

- Stephen: “Om alla i världen var judar, skulle det inte finnas några grisar alls”
- Varelser som lycko-behållare
- Begränsningar: djur måste antas vara lyckliga
- Finns det ett mer grundläggande fel?

ASSYMETRIN IGEN

- Parfits exempel
- Det existens-fokuserande perspektivet saknar förklaring
- Enligt det totala perspektivet fel (men --> utbytbarhet)
- Ett tredje alternativ: inte bästa resultatet (men --> utbytbarhet igen)
- Gäller utbytbarhet enbart för blott medvetna varelser och inte också för personer? Harts invändning...

TVÅ MODELLER TILL

- Singer kämpar för att hitta ett korrekt svar...
- Är det moraliskt rätta att skapa så många preferenser som möjligt kan tillfredsställas?
- Existerande preferenser vs. möjliga preferenser:
 - Konto-modellen: moraliskt debet/kredit
 - Färd-modellen: investeringar och planer

SAMMANFATTNING

- Principen om lika hänsyn gäller för alla förnimmande varelser --> inte tillfoga onödig smärta
- Doktrinen om människolivets helighet --> doktrinen om person-livets helighet
- Vi har starka skäl att inte döda personer (även icke-mänskliga)
- Skälen till att inte döda en icke-person är att ett välbehagligt liv slutar (om det kan antas vara välbehagligt, annars inget skäl)
 - Men om det ersätts med ett annat lika välbehagligt liv (smärtfritt och utan indirekt påverkan på andra) så gäller inte detta skäl (på en kritisk nivå)
- Skälen till att inte döda en person är *dessutom* att personer har framtidsriktade preferenser som då frustreras
 - Här gäller inte utbytbarhetsargumentet (exakt varför ännu oklart)

